

Fig. 1. Vester Egede. Ydre, set fra Nordøst.

P. N. 1916

VESTER EGEDE KIRKE

TYBJERG HERRED

Da Kirkens ældste Bygningshistorie er dunkel, bør det bemærkes, at Sognet nævnes i Roskildebispeens Jordebog o. 1370¹. 30. Sept. 1672 fik Feltherre Hans Schack Gavebrev paa Jus patronatus og Kaldsret, saalænge Gisselfeld besiddes af ham og hans Arvinger, og ved kgl. Resolution af 19. Marts 1689 blev Kirken skænket til hans Arvinger². Fra Gisselfeld overgik Kirken til Selveje 22. April 1914.

Kirken ligger ligesom Kirkebyen paa et Terræn, der har Fald mod Nord, hvor en lille Bæk løber mellem Præstegaarden og Kirkegaardsbakken. I Syd er dennes Jord opfyldt mod den nymodens Hegnsmur langs Hovedlandevejen.

Bygningen, et Langhus med Vaabenhushus og Taarn, er saa godt som fuldstændig ombygget 1876 (Arkitekt Th. Zeltner). Hvis der overhovedet har været nogen Stenkirke fra romansk Tid, er Døbefonten det eneste synlige Vidnesbyrd herom. De sparsomme Rester af middelalderligt Murværk i den nuværende Bygning tyder paa, at dens Forgænger, der skildres som uanselig, lav og lille (Kaldsbog), rimeligvis først er blevet rejst i gotisk Tid.

Langhusets to vestre Fag maa omtrentlig svare til den middelalderlige

Bygnings *Skib*. Over Syldstenene findes her baade paa Sydsiden og især paa Nordsiden Murstykker i Munkeskifte af korte Munkesten (25—26 cm; fem Skifter: 50 cm); den største Højde er godt 2,50 m. Af Norddør ses intet sikkert Spor, og alle andre arkitektoniske Enkeltheder er forsvundne.

Til Skibets Vestgavl er der i gotisk Tid føjet et *Taarn* af næsten samme Bredde og af tilsvarende Materialer (Munkestenene en Kende længere). Det har paa alle Sider, undtagen mod Øst, haft svære, ret skæve Hjørnelisener, der springer frem i Flugt med Skibets Langmure; Nordsidens østre Lisen ses at være bygget mod og over Skibets ældre Nordvesthjørne. Mod Øst og Nord naar Taarnets gamle Murværk endnu op i Højde med Skibets Tagryg. Paa Nordmuren er der mellem Lisenerne en Arkade med Helstensstik, hvis spidse

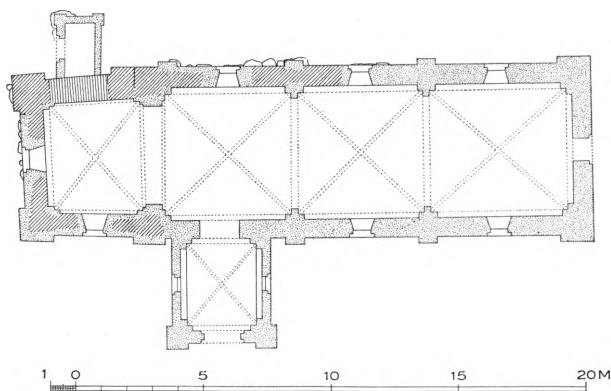

Fig. 2. Vester Egede. Plan. 1:300. Maalt af C. G. Schultz 1933.

Top skjules af det moderne Trappehus. Under Buen er der udmuret med nyere Murværk; Arkaden maa formodes at have aabnet sig ud til en nu forsvundet Udbygning, maaske et usædvanligt placeret Vaabenhus.

Den sidste Gudstjeneste i den gamle Kirke holdtes 6. Juni 1875; Genindvielsen fandt Sted 17. Dec. 1876. Ved Ombygningen forlængedes Langhuset

6 Alen mod Øst og forhøjedes et Par Alen. Hvælvene og Vaabenhuset byggedes helt af nyt (Kaldsbog). De nye Gavles Blændingsmotive efterligner Gisselfelds, medens Stilformerne iøvrigt er moderniseret middelalderlige.

Hele Bygningen staar nu med blanke Mure og teglhængte Tage. I det Indre er baade gammelt og nyt Murværk glat pudset. Aarstallet 1876 stod at læse i en nu ødelagt Vejrføj paa Taarnet.

INVENTAR

Alterbord og *Alertavle* (Thorvaldsens Kristusfigur i Gips, i Indfatning) er fra 1859 og 1876. Den gamle †*Alertavle* var opsat 1721 og havde tidligere været brugt i Haslev Kirke². Paa en middelalderlig †*Alertavle* var malet: »O Maria flos virginum! »O rosa fidelium« (»O Maria Møers Blomst! O de troendes Rose!«) To smaa, gamle, ubetydelige †*Træbilleder* fandtes 1808 hængende paa Væggen.

Altersølv. Kalk, 21,5 cm høj, fra o. 1600 (Fig. 3), med sekstunget Fod, der

har krydsmønstret Fodkant og paa en af Siderne en paanaglet støbt Andreasfigur; sekskantet Skaft, fladrund Knop, som over og under en Midtprofil med Bølgekant er dekoreret med støbte og ciserede Renaissanceornamenter, vekslende Mands- og Kvinde masker i Kartoucher (som i Glumsø); glat, gammelt, men ikke oprindeligt Bæger. Paa Fodens Underside er ridset: »XXXVI lodt«; Mestermærke sikkert for en Guldsmed i Næstved, som Olrik 604, men Skjoldet er her ikke udtunget. *Dysken* er fornyet 1855; Mestermærke: F. Dahl. *Oblatæske*, oval, med graveret Skriveskrift langs Bundens Rand: »Foræret til Wæsteregede Kierche. Af EEWW 1759« Stemplet med Hamborgs Bymærke og et Mestermærke (se Oversigt. Metalarbejder) *Sygekalk*, 14,6 cm høj, af gotisk Form med sekspasformet Fod, meget flad Knop, af hvis 12 skarpryggede Bukler hveranden ender i en lille Rude; under Foden graverede Versaler:

»Hafver Her Hans Jensen i W: Egede Sogne Prest lade bekoste dende Kalck

paa Kirckens Vegne oc til at berete de siuge met oc koster dend XV Daler R: 1633«. Ingen Stempler. Trods Indskriften er Kalken sikkert ældre, fra o. 1500. Ny *Disk*, stemplet: V. Christesen.

Alterstager, 33 cm høje med senrenaissanceprofileret, ret slankt Baluster-Skaft.

Font, af Granit, romansk (Fig. 4), af een Sten. Den høje Kummens glatte Sider er stejle, med bred Rundstav over Foden; paa den nedre Del og strækkende sig ned over Rundstaven findes et Relief, der ikke hæver sig over Fontens Yderflader og som besynderligt nok staar paa Hovedet. Det forestiller »Luxuria« (Yppigheden) en Kvinde, der bærer volutsvungne Horn, og hvis Hæn-

P. N. 1916

Fig. 3. Vester Egede. Alterkalk o. 1600.

V. H. 1929

Fig. 4. Vester Egede. Font.

der ses ved Relieffets Overkant; af hendes Bryster suger to Uhyrer, det ene en vinget Drage med lang, snoet Øglehale, hvis Spids er kløvet, det andet en firføddet Løve, med højre Bagben strakt langt bagud og med kvastformet Halespids. Fontefoden er kort, kegledannet, med Rundstav langs Gulvkanten. Intet Afløb. Fontens underste Flade har en udhugget o. 5 Tommer bred, rund Tap⁴.

Fad, 43,5 cm i Tvm., af sydtysk Arbejde; i Bunden Bebudelsesrelief indenfor stærkt udslidt Minuskelring, paa Randen mellem to Rækker indslaaede

Fig. 5. Vester Egede. Lysekroner.
V. H. 1929

Lysekroner (Fig. 5), malmstøbt, sengotisk, sikkert fra o. 1525—1550. Den gotisk-profilerede Midtstang ender forneden i et dobbelt Løvehoved, der har holdt en nu tabt Ring, foroven i en staaende, kronet Helgenindefigur (Krone-takkerne er formede som Blade), hvis Underarme med den opslaaede Bog er tilføjede i ny Tid. De 2 × 6 glat-svungne Lysearmes Skaale er vistnok alle moderne ligesom de øvre Lysepiber, medens de nedre alle er gamle. Paa Stangens Midtled, mellem de øvre og nedre Arme, er graverede Versaler: »Anno 1634 den 8. Febr. hafver H. Hans Jensøn Sogneprest til Wester Egede Sogn foræret denne Krone thil denne Kirche der Gud alsommectigste ved den time-lige Dødt bortkallede min S. Hustru Mette Ander[s]datter«.

Pengetavle, af Eg, med glat, udsavet Rygbrædt, fra 1700'erne.

Rosetter graverede Versaler:
»Anno 1630 den 16 8bris
(Oktober) hafver hæderlig

H. Hans Jensen Coling Sogneprest til Wester Egede Sogn gifuet dette Becken til for(nævnte) Egede Kircke der Gud ved Døden henkallede hans tvende Stifbørn Maren oc Birrete Jensdøtter Gud gifue vi findis i Guds Rige allesammen Amen.«

Prædikestol fra 1863². Den gamle Prædikestol blev omgjort og nymalet 1721.

Sloleværk fra 1876 (Kaldsbog). Stolestader blev anskaffet 1647 til Dels ved et frivilligt Bidrag paa 8 Rdl. 1 Mk. 4 Sk. fra Sognebeboerne⁴.

Klokker. Den mindre er støbt af I. C. og H. Gamst 1834, medens den større, som er støbt af B. S. Løw, paa Klokkelegemet har Indskriften: »F. C. Danne-skiold Samsøe 1862«.

GRAVMINDER

Ligsten. 1) Anne Marie Gabrielsd. Rul, »dend anden liden Daatter«, begravet 8. Febr. 1692, 8 Aar. Efter det sædvanlige Opstandelsesønske staar: G R. D I D. I R. M R. Versaler paa ølandsk Kalksten, 91,5 × 52 cm. Nu ved Kirkegaardens Østmur, delvis nedgravet; 1808 i Kirkegulvet.

†2) »Konst[erf]jarne og velfor[nem]me« Badskiær Jacob Jørgensen, som boede i N. Brodebecks Mølle, død 22. Apr. 1729, 51 Aar. Nederst paa Stenen et Timeglas. Ølandsk Kalksten, 147 × 92 cm, ituslaaet, saa at der manglede Dele af Versaltværskriften.

Kirkegaardsmonumenter. 3) Firsidet Sandstensstøtte med Indskrift over Marie Elisabet Frogner, født Sebelow, født 25. Marts 1784, død 29. Juli 1807. Henstillet ved Taarnopgangen.

†4) Mindesmærke over Sognepræst Morten Elias Frogner, død 1821.

KILDER OG HENVISNINGER:

Regnskaber 1661—72 (RA). — Kirkebog 1641—1760 (LA) med Series pastorum. Kaldsbog 1738—1821 (LA), fra 1863 (ved Embedet). — Præsteindberetninger 1755 (NM), 1758 (LA), 1808 (NM). — Museumsindberetning af Poul Nørlund 1916. Revideret af C. A. J. og V. H. 1929. — Indberetning af Godsforvalter Rasmussen 1877 om Ombygningen (NM).

Rasmussen: Gisselfeld, 1868, S. 401—03. — F. Barfod: Uddrag af Vesteregede gamle Kirkebog. KhS. 3. R. VI, 797—802.

¹ S. R. D. VII, 116. ² Kronens Skøder II, 378. Rasmussen. S. 402, og Kaldsbog.

³ Resens Atlas, Uldall Fol. 186. I, 48 f. ⁴ Rasmussens Indberetn. 1877.

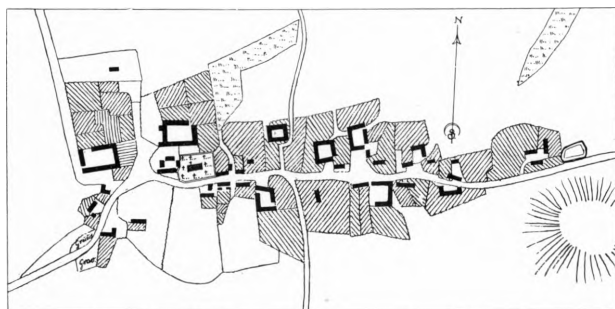

Fig. 6. Vester Egede 1807.